IJCRT.ORG ISSN : 2320-2882

INTERNATIONAL JOURNAL OF CREATIVE RESEARCH THOUGHTS (IJCRT)

An International Open Access, Peer-reviewed, Refereed Journal

కుతుబ్‌షాహీల ఆస్థానంలో తెలుగు కవుల సాహిత్యం

బట్టు విజయ్ కుమార్

పరిశోధక విద్యార్థి

తెలుగు శాఖ

సెంట్రల్ యూనివర్సిటీ ఆఫ్ హైదరాబాద్

హైదరాబాద్

పరిచయం

తెలుగు సాహిత్యం యుగయుగాలుగా విరాజిల్లుతునే ఉంది. ఏ రాజుల యుగంలో అయినా దాని అస్తిత్వాన్ని కోల్పోలేదు. ఎందరో రాజులు వచ్చి వారి భాషలను రుద్దిన తెలుగు భాష ఏ మాత్రం చెక్కుచెదరలేదు. ఆ సాహిత్యాన్ని మరో తరానికి ఎంతో భద్రంగా అందించింది.

గోల్కొండ కేంద్రంగా తెలుగు ప్రజలను సుమారుగా రెండు శతాబ్దాలపాటు పరిపాలించిన కుతుబ్‌షాహీ సుల్తానులు స్థానిక ప్రజల మాతృభాష తెలుగును ఆదరించారు. వీరిలో కొందరు తెలుగు భాషలో పట్టుసాధించారు. వీరి పోషణలో రాజ్య ఆదరణ పర్షియన్, అరబిక్, ఉర్దూ భాషలకు లభించింది. అనేక మంది తెలుగు కవులను, పండితులను వీరు ఆదరించి పోషించారు. పరమతస్థులైనప్పటికీ కాకతీయ, విజయనగర రాజుల మాదిరిగా కుతుబ్‌షాహీలు తెలుగు భాషా వికాసానికి కృషిచేశారు. మధ్యయుగ దక్కన్ చరిత్రలో ముస్లిం పాలకులు ఈ రకమైన ఔదార్యాన్ని ప్రదర్శించలేదు. వీరిలో ముఖ్యమైనవాడు ఇబ్రహీం` కులీ ` కుతుబ్‌షా. ఇతను తన అన్న జంషీద్‌తో భయపడి, అళియరామరాయల దగ్గర 7 సంవత్సరాలు తలదాచుకున్నాడు. ఆ కాలంలో అక్కడ కవులను పోషించే

సంప్రదాయాన్ని చూశాడు. గోల్కొండకు రాజు అయినప్పుడు వారి మాదిరిగానే కవులను పోషించే సాంప్రదాయాన్ని కొనసాగించాడు. వారి ఆస్థానంలో తెలుగు కవులను కూడా స్థానం కలిగించాడు.

ఇబ్రహీం కాలంలో రాజభాషగా పారశీకం, ఉర్దూ ఉన్నాయి. వారి భాష ప్రభావం ఏ మాత్రం పడకుండా తెలుగు కవులు జాగ్రత్తపడ్డారు. తత్సమ, తద్భవ పదాలను ఉపయోగించుకుంటూ వారి రచనలను కోనసాగించారు. వీరి ఆసస్థానంలో ప్రధానంగా ఐదు మంది కవులు కనిపిస్తారు. అద్దంకి గంగాధరుడు, పొన్నగంటి తెలగన్న, సారంగు తమ్మయ్య, కందుకూరి రుద్రకవి, మరింగంటి సింగరాచార్యులు. ఈ తెలుగు కవులు ఇతిహాసాలకు సంబంధించిన వస్తువులనే వారి రచన వ్యాసంగంగా తీసుకున్నారు. రామాయణానికి సంబంధించినవి. కందుకూరి రుద్రకవి "సుగ్రీవ విజయం", మరింగంటి సింగరాచార్యులు "దరశథ రాజనందన చరిత్ర", "సీతాకల్యాణం". మహాభారతానికి సంబంధించినవి అద్దంకి గంగాధరుడు "తపతీ సంవరణోపాఖ్యానం", పొన్నగంటి తెలగన్న "యయాతి చరిత్ర". వీరి రచనలన్నీ ప్రయోగాత్మకమైనవే. యయాతి చరిత్ర అచ్చతెలుగు కావ్యం, "సుగ్రీవ విజయం" ఇది మొదటి యక్షగానం, దశరథ రాజనందనచరిత్ర "నిరోష్ఠ్య రామాయణం". "సీతాకల్యాణం" శుద్ధాంధ్ర నిరోష్ఠ్య కావ్యం.

అద్దంకి గంగాధరుడు

ఈ కవి తన రచన 'తపతీసంవరణోపాఖ్యానాన్ని' సుల్తాన్‌కు అంకితమిచ్చాడు. తన కావ్యానికి అంకితమియ్యమని ఇబ్రహీం కుతుబ్‌షా అడిగాడు.

ఉ. పెక్కు కృతుల్ చమత్కృతులు బెంపుగ నందితి గాని, నీదు స
మ్యక్కృతి కన్యపైగల మమత్వము వర్తిలదందు లెక్క కుం
బెక్కువగాగ గోపికలు మించి వసించిన నేమి, రాధపై
మక్కువ యెక్కువై మిగుల మన్నన సేయడె శౌరి వేడుకన్ (తపతీ, 1-180)

ఎన్నో కృతులు, చమత్కృతులు పొందాను కానీ నీ కావ్య కన్యపై మనసు అయినది. ఎలాగంటే కృష్ణుని చుట్టూ ఎంత మంది గోపికలు ఉన్న తన మనసను మాత్రం రాధపైనే నిమగ్నమై ఉంది.

గంగాధరుడిని తన కృతిని తనకు అంకితం ఇవ్వమని అడిగాడు.

ఈ తపతీసంవరణోపాఖ్యానంలో నాయకుడు సంవరణుడు, నాయిక తపతి. ఈమె సూర్యుని కూతురు. తపతిని పొందడానికి సంవరణుడు చేసిన ప్రయత్నం, తపస్సు కనిపిస్తుంది. ఈ కావ్యంలో ఇబ్రహీం కుతుబ్‌షా, భాగీరథీల ప్రేమకు

గుర్తుగా ఈ కావ్యం రచించినట్లు తెలుస్తుంది. తెలుగు కావ్యానికి అంకితం తీసుకున్న రాజులలో మొదటివాడు కుతుబ్‌షాహీలే.

ప్రథమాశ్వాసాంతంలో ఒక కళావతి ఇభరాముడికి ప్రియురాలైనట్లు సూచించాడు. ఆమెనే భాగీరథీ ఉండవచ్చు. ఇబ్రహీం కుతుబ్‌షా భాగీరథీ అనే హిందూ యువతిని పెండ్లాడి గోలకొండకు ఆమె పేరు పెట్టినాడని చరిత్రకారులు అభిప్రాయపడుతున్నారు. గులామ్ హుస్సేన్‌ఖాన్ జోహర్ అనే చరిత్రకారుడు రచించిన ''మప్ౕనామా'' అనే ఫారసీ గ్రంథంలో ఇబ్రహీం భార్య భాగీరథి అని, ఆమెకు జన్మించినవాడు మహ్మమద్ కులికుతుబ్‌షా అని రాయబడిరదని డా॥ బిరుదురాజుగారు రాశారు (కుతుబ్షాహీ సుల్తానులు -ఆంధ్ర సంస్కృతి. పుట 75).

పొన్నగంటి తెలగన్న

పొన్నగంటి తెలగన్న రచించిన యయాతి చరిత్ర ఒక ప్రయోగాత్మకమైనది. ఇది మిశ్రకావ్యం. ఈ కావ్యంలో రామాయణం, మహాభారతం రెండు కలవు. ఈ యయాతి చరిత్ర అచ్చ తెలుగు కావ్యం. తెలుగులో వచ్చిన యయాతి చరిత్ర ఒక్క తెలుగు భాషలోనే కాదు. ఇతర భాష సాహిత్యంలో సైతం పాలుపంచుకుంది. ఈ యయాతి చరిత్రను ఇతర భాష కవులు కూడా స్వీకరించి వారి వారి కోణంలో ఆ కావ్యానికి ఆవిష్కరించారు.

గిరీష్ కర్నాడ్ ఇతడు రచించిన ''యయాతి'' నాటకానికి 1998 సంవత్సరానికి ''జ్ఞానపీఠ్'' అవార్డు లభించింది. ఈ నాటకం కన్నడ భాషకు ఒక గర్వకారణంగా చెప్పవచ్చు.

మరాఠీ భాషలో ఖండేకర్ రచించిన నవల ''యయాతి'' మరాఠీ సాహిత్యంతో పరిచయమున్న ప్రతి వ్యక్తికి మదిలో మెదిలే గ్రంథం. ఈ గ్రంథానికి కూడా 1974 సంవత్సరంలో ''జ్ఞానపీఠ్ అవార్డ్'' లభించింది.

సంస్కృత భాషలో రుద్రదేవుడు 'యయాతి చరితం' అనే గంథాన్ని రచించాడు. ఈ గ్రంథాన్ని తెలుగులోకి అనువదించినది రామకోటిశాస్త్రిగారు. కాకతీయరాజైన రెండవ ప్రతాప రుద్రుడే దీనిని రచించినట్టు పీఠికలో తెలియజేశారు.

సుప్రసిద్ధ మహాకవి రవీంద్రనాథ్ ఠాగుర్ బెంగాలీ భాషలో ''కచ్ దేవయాని'' ఏకాంకిక రచించాడు.

ఎమ్.బి.వి.ఎ.ఆర్ శర్మ హిందీ భాషలో ''కచ్ దేవయాని''ని ఖండకావ్యంగా రచించాడు.

ఈ కవి రచన శైలి మొదలైనవి చాలా చక్కగా ఉన్నది.

శైలి తెలియడానికి యయాతిచరిత్రలోని రెండు పద్యాలను ఇక్కడ ఉదాహరిస్తున్నాను

ఉ॥ పిన్నవుగాన నీవు కడుబ్రేముడి ముంగిటిలోన దిమ్మరన్

నిన్నబలెం దలంపబడు నీ విటనిల్చిన పెక్కు లేండ్లు మా

కన్నును వాచు నీ మొగము గానక యెప్పుడు జూడకున్న నా

యన్న యిదేటి కీతమక మారసిచూచిన వింతవాడవే

ఉ॥ తొంగలిపువ్వుదేనియల దూకొని మత్తరి తుమ్మెదల్ పయిన్

బొంగుచు వ్రాల నా ప్పెనగ బూచినపొన్న గడంగికాంచి మున్

 మ్రింగినయావిసంబు వెస మీదికి బిచ్చిలు వేడికంటియా

జంగమటంచు మ్రొక్కె నొకచాన నెలంతలు చూచి నవ్వగన్

సారంగు తమ్మయ్య

ఈ కవి వైజయంతీ విలాసం రచించాడు. ఈ రచనలో విష్ణుని మహిమ తెలియజేశాడు.

పి.వి. ఉమా శశి - 'తెలంగాణంలో ప్రబంధ సాహిత్యం' అనే వ్యాసంలో 'వైజయంతీ విలాసం' కవి సారంగుతమ్మయ రచన, వర్ణనలు బాగున్నాయని, ఈ కథలో దేవదేవి కోసం నిందలపాలైన విప్రనారాయణుని రక్షించడానికి విష్ణువు తానే స్వయంగా ప్రత్యక్షమై ఆ నిందలను బాపుతాడని ఈ విధంగా కొసమెఱుపులో తమ్మయ బాగా రచించాడని అన్నారు.

కవి మానవ స్వభావాన్ని బాగా అర్థం చేసుకొని మనిషి పరిస్థితులకు అనుగుణంగా ఏ విధంగా చలిస్తాడో చక్కగా వర్ణించడాన్ని తెలిపారు.

ఉమా శశిగారు ఇందులో అనాటి సమాజం వేశ్యా సాంగత్యం వల్ల చెడిపోయిందని అభిప్రాయ పడ్డారు. కానీ అసలు వేశ్య మనిషిగా తానేమనుకొంటున్నదో ఈ వేశ్యా వ్యవస్థ ఎందుకు తయారైందో, ఆ సమాజంలో స్త్రీ జీవితం ఏవిధంగా వున్నదో విచారించే పని చేయలేదు.

ఈ కావ్యంలోని పద్యాలు -

రాగము నిండెనంత దిమిరంబును బర్వె వనంతరంబతా

రాగణముల్లసిల్లె నట రాజోదవెం దరువాత జంద్రికా

భోగము సాగె బిమ్మట బుభుక్షలు దీరె జకోర పంక్తికిన్

జోగరణంబొనర్చె బటుసాంద్ర మధూళికలై కుముద్వతుల్ (వైజయంతీ,1-109)

రాత్రివేళ వచ్చే వెన్నెల హృదయాహ్లాదముగా ఉంటుంది. ఇందులో ప్రసాద గుణములో చంద్రోదయ వర్ణన చేయుటచే ఆ హాయి మరింత పెరిగింది.

కందుకూరి రుద్రకవి

కందుకూరి రుద్రకవి సుమారు క్రీ.శ. 1530 ప్రాంతంలో శ్రీకృష్ణదేవరాయల ఆస్థానంలో కవిగా ఉండేవాడు. రాజకీయ నాయకుల అండదండలుగాని, మతాచార్యుల అండగాని, సాటికవులు కూడా సహకరించకపోవడంతో చాలా కాలం రాజాశ్రయాన్ని పొందలేకపోయాడు. చివరకు రాజుగారికీ గడ్డం చేసే నాయీ బ్రాహ్మణుని (మంగలి) ద్వారా రాజాశ్రయాన్ని పొందగలిగాడు.

కందుకూరి రుద్రకవికి ఇబ్రహీం పాదుషా అనగా మల్కిభరాముడు రెంటచింతల అనే గ్రామం దానంగా ఇచ్చాడు. శాసనకాలం 1558వ సంవత్సరం. సుగ్రీవవిజయం, జనార్ధనాంకితం, నిరంకుశోపాఖ్యానం శివాంకితం.

సీ. మామగారైనను గామాంధవర్తనం

బోజగాదని పల్కనుడగకున్నె?

వదినెనను వారవనితా ప్రసంగంబు

లర్హమా? యని పల్క సణగకున్నె?

బంధువులైనను బధముదప్పి చరించు

టే నీతి యని పల్క మానకున్నె?

మీరైన నీదురాచారపారీణత

వలదురా యని పల్క వదలకున్నె?

తే.గీ. కటకటా! చూరవిడిచి యీ కరణిధరణి

సురకులాచారి ధర్మంబు చూరపుచ్చు

సుతుని దుశ్చేష్టలూరక చూచుచున్న

బరువునకు లోటుతో నగుబాటురాదా?

ఈ నిరంకుశుడు చేస్తున్న దురాచారాలను అడగమని నిరంకుశుడి తల్లిదండ్రులను అడగమని చెప్పుతుంది.

మరింగంటి సింగరాచార్యులు

'రామ' అనే శబ్దం వాడకుండా రామాయణం రచించాడు ఈ కవి. తన దశరథ రాజనందన చరిత్ర కావ్యాన్ని నిరోష్ఠ్యంగా రచించాడు. ఇందులో ప, ఫ, బ, భ, మ అనే ఓష్ఠ్యలను వాడకుండా కావ్యాన్ని రాసి భళా అనిపించుకున్నాడు.

చ. ధరణిగుణాఢ్యుడౌ దశరథ క్షితినాథునకున్ దనూజుడై

హరిహయకంటకుండగు దశాస్యుని ద్రుంచకయున్న నింకనే

కరణిని నుందురీ సురులు గ్రక్కున జచ్చెదరంచునన్ననా

సరసిజలోచనుండు సురసంతతి గన్గొని యిట్లనెన్ దయన్ (దశరథ, 1-68)

ఈ పై పద్యంలో ప ఫ బ భ మ అనే అక్షరాలు వాడలేదు. ఈ పద్యం రాముని గురించి తెలియజేస్తుంది.

ఇది కూడా ఒక ప్రయోగమే. పూర్వ కవులు కావ్యంలో ఎక్కడో ఒక పద్యం నిరోష్ఠ్య పద్యం రాసి భుజాలు ఎగిరెసేవారు. మరింగంటి సింగరాచార్యులు ఏకంగా ఒక కావ్యాన్నే రచించి శభాష్ అనిపించాడు.

ప ఫ బ భ మ అక్షరాలు వచ్చే స్థానంలో వేరే పదాలను వాడాడు.

రామ, రాముడు - చిల్కల జెఱెడి చేరిక రెండక్కరాలు, ధరణీకన్యానాయకుడు

కం. ఆరాచిన్నం జటి తా

నారసి దశరథన్నృ నేత యానతిచే నిం

డారంజిల్కల జెఱెడి

చేరిక రెండక్కరాల జెరంగ నయ్యేన్ (1-81)

రాముడు అనే పదం వాడే స్థానంలో ‘‘చిల్కల జిఱిడి చేరిక రెండక్కరాలు’’ (రామ చిలుక) రామ + చిలుక అనే పదాలను రెండుగా చేస్తే వచ్చే మొదటి పదంగా చెప్పాడు. ధరణీకన్యా నాయకుడు (ధరణీకన్యా అంటే సీత. సీత భూమి కూతురు ఆమెకు నాయకుడు రాముడు)

లక్ష్మణుడు - అహిరాడంశజస్థరాజాగ్రణి

భరతుడు -చక్రకళాజని రాజహోళి

భరద్వాజుడు - అండజాఖ్యజటి

గౌతముడు - అక్షుచరణజటి, అరికాలికంటి జడదారి

కం. ఇక్కానసాంతరస్థలి

జక్కనసరికాలి కంటిజడ దారి దీ

రెక్కిన గేహిని యయిధర

నక్కఱ గనసయ్యె దానహల్యాఖ్యతగన్ (2-35)

ఈ విధంగా ఓష్ఠ్యలు వచ్చే స్థానంలో ఏ మాత్రం తడబడకుండా తన కావ్యాన్ని విజయవంతంగా పూర్తి చేసి తరువాతి కవులకు దారిని వేశాడు.

ముగింపు

కుతుబ్‌షాహీల కాలంలో కూడా తెలుగు సాహిత్యం మూడు పువ్వులు ఆరు కాయలుగా పూసింది. ఆ భాష ప్రభావం పడకుండా తెలుగు ససాహిత్యాన్ని ముందు తరానికి అందించారు. ఏ సాహిత్యమైనా రచనాకాలీన సమాజాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది. ప్రత్యక్షంగా అన్ని రకాల రచనలలో సహజంగా జరిగేదే. సమాజ దృష్టిగల సాహిత్యకారుల ఇంకాస్త ఎక్కువేనని చెప్పవచ్చు. చాలాకాలం వరకు తెలుగుసాహిత్యం సంస్కృత అనువాదమో, అనుసరణమో చేసి రచించలేవు చాలా కాలపు సాహిత్యానికి ప్రాచీన సంస్కృత సాహిత్యం సమాజాన్ని కూడా దర్శింపజేసినట్టా తదనుగుణంగా సాహిత్యం అనుసరణకాలీన సమాజాన్ని ప్రతిబింబించింది.

ఉపయుక్త గ్రంథాలు

1. అరుణకుమారి,జి. గంగాప్రసాద్, మల్లెగోడ (సంపా). కాకతీయుల నుండి అసఫ్ జాహిల వరకు తెలంగాణ, తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమి, హైదరాబాద్, 2018.

2. ఆరుద్ర, సమగ్రాంధ్ర సాహిత్యం (సంపుటి 6), ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్, విజయవాడ, 1990.

3. ఆదిరాజు వీరభద్రరావుగారు 'కుతుబ్‌షషాహీ సుల్తానులు ` ఆంధ్ర సంస్కృతి'' వ్యాసం.

4. గోపాలకృష్ణారావు,కే. తెలుగుపై ఉర్దూ పారశీకముల ప్రభావము, వేంకటరమణ ముద్రణాలయం, వరంగల్, 1968.

5. గోపాలకృష్ణారావు, కె. గోలకొండ నవాబులు, తెలుగు వాణి, పుట.45. ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల ప్రత్యేక సంచిక 1975.

6. చక్రపాణి, కాకాని. హైదరాబాద్ నగర నిర్మాతలు కుతుబ్‌షాహీలు, ఎమెస్కో బుక్స్, 2011.

7. జోగారావు, యస్వీ. ఆంధ్ర యక్షగాన వాఙ్మయ చరిత్ర, ఆంధ్ర విశ్వకళా పరిషత్, ఆంధ్రప్రదేశ్, 1961.

8. తమ్మయ, సారంగు. వైజయంతీవిలాసము, రాజమండ్రి, ఆంధ్రప్రదేశ్, 1924.

9. రంగాచార్య. మరింగంటి కవుల సాహిత్య సేవ, ఠాకూర్ పబ్లిషింగ్ హౌస్, హైదరాబాద్, 1990

10. రుద్రకవి, కందుకూరి. నిరంకుశోపాఖ్యానము, ఆంధ్రశిల్పకళా పరిషత్తు, నాగార్జున ప్రెస్, నిడుబ్రోలు, 1951.